

Gimnazija “Vuk Karadžić” Trstenik

SEMINARSKI RAD

Iz Primene računara

Tema: **Grčko - Persijski ratovi**

Nastavnik:

Gordana Antić

Učenici:

Anđelija Dubičanin

Miloš Aćimović

U Trsteniku, decembar 2022.

Sadržaj

UKRATKO:.....	3
UVOD:	4
BITKE:	5
Jonski ustanak.....	5
Maratonska bitka	6
Termopilska bitka.....	6
Bitka kod Artemizija	7
Bitka kod Salamine.....	7
Bitka kod Plateje	7
POSLEDICE:	8
Delski savez.....	8
Atinska pomorska država	8
ZAKLJUČAK:	10
LITERATURA.....	11

UKRATKO:

Grško-persijski ratovi (poznati i kao **Međanski ratovi** ili **Persijski ratovi**), su bili serija ratova između Ahemenidskog kraljevstva Persije i saveza grčkih polisa predvođenih Atinom i Spartom. Grško-persijski ratovi su počeli ustankom grčkih gradova Jonije protiv Ahemenidskog kraljevstva, 499. p. n. e. koji je osvojio Joniju sredinom 6. veka p. n. e. Ustanak maloazijskih Grka je eventualno ugušen 494. p. n. e. kada je grčka flota odlučno poražena u pomorskoj bici kod Lade. Vojna pomoć koju su pružili pobunjenim Jonskim Grcima, gradovi kontinentalne Grčke bili su izgovor za eventualni *cassus belli* (razlog za rat) Persijskog carstva protiv grčkih polisa.

Prva invazija Persije protiv Grčke, desila se 493. p. n. e. kada je persijska flota uništena od nevremena kod rta Atos. Istovremeno persijska vojska primorala je Makedoniju da stupi u vazalni odnos sa Persijom. Sledeći napad Persije, godine 490. p. n. e., bio je upućen radi kažnjavanja Atine i Eretrije koji su pružili vojnu pomoć Jonjanima tokom Jonskog ustanka. Persijanci su osvojili i razorili Eretriju, međutim nisu uspjeli da osvoje Atinu jer su odlučno poraženi u Maratonskoj bici. Persijski car Darije I je planirao novi pohod protiv Grčke, ali je preminuo 486. p. n. e. Njegov sin i naslednik, Kserks je pokrenuo veliku vojsku protiv Grčke 480. p. n. e. veliki persijski napad na Grčku, primorao je helenske gradove da osnuju odbrambeni savez na čelu sa Spartom, 481. p. n. e. Avgusta 480. p. n. e. Kserks na čelu velike vojske je prešao bez otpora Makedoniju i Tesaliju i bio je primoran da se zaustavi u Termopilskom klancu na samom ulazu južne Grčke. U tom klancu grčke snage, predvođene spartanskim kraljem Leonidom su pružile ogorčeni otpor Persijancima koji su pretrpeli znatne gubitke. Persijanci su uspjeli da zaokruže i unište grčke snage posle tri dana i omogućile ulaz u južnu Grčku. Ahemenidska vojska je osvojila i razorila praznu Atinu čije je stanovništvo napustilo uoči persijskog napada. Uprkos lakom osvajanju Atine, persijska flota je odlučno poražena u pomorskoj bici kod Salamine i sam Kserks je bio primoran da se povuče u Aziju, ostavljajući deo svoje vojske pod komandom Mardonija u Tesaliji. Sledeće 479. p. n. e. u bici kod Plateje ujedinjena grčka vojska je porazila persijske trupe dok istovremeno grčka flota je porazila persijsku flotu kod Mikale, definitivno otklonivši persijsku opasnost od Grčke.

Vojni uspjesi su omogućili Grcima da pređu u kontraofanzivu, formiraju Delski savez i na čelu sa Atinom oslobode grčke gradove Male Azije i Helesponta od persijske vladavine. Preko vremena Delski savez se pretvorio u Atinsku pomorsku imperiju koja je intervenisala u persijske provincije Kipra i Egipta, izazivajući i promovisući ustanke protiv Ahemenidskog kraljevstva. Neprijateljstva između Helena i Persijanaca su trajala do **449. p. n. e.** kada je potpisan Kalijin mir koji je okončao Grško-persijske ratove.

UVOD:

Tokom 6. veka p. n. e. Helenski svet se nalazio u velikom usponu. Grci su tokom perioda Druge velike kolonizacije naselili obale Crnog mora, južne Italije, Sicilije, severne Afrike kao i daleke obale zapadnog Mediterana. Tokom tog perioda Grčki svet je bio podeljen na stotine malih gradova-država koji su bili poznatiji kao polisi. Najnapredniji i najbogatiji deo helenskog sveta nije se u to doba nalazio u kontinentalnoj Heladi već na egejskim obalama Male Azije, u regionu koji je kolektivno ostao poznat u istoriji kao Jonija. Jonija, koja je naseljena Grcima tokom 10. i 9. veka p. n. e. nakon velike Dorske seobe u samoj Grčkoj, je tokom Arhajske ere bila najrazvijeniji deo helenskog sveta. Grčki gradovi Jonije, Eolide i Doride su bili daleko prosperitetniji od ostalih helenskih polisa zahvaljujući pre svega izvanrednom geografskom položaju koji im je obezbeđivao izvanredne veze sa trgovinskim putevima Srednjeg istoka. Karakteristično je da je u samoj Joniji rođena filozofska misao, predvođena prvim priznatim filozofom u istoriji, Talesom iz Mileta.

Prvom polovinom 6. veka p. n. e. kraljevina Lidija koja je bila predvođena kraljem Krezom, je krenula u osvajanje helenskih gradova uz obalu Male Azije. Uprkos tome što je Krez posle izvesnog vremena osvojio grčke gradove, on je sam bio veliki helenofil i dopustio je grčkim gradovima široku autonomiju, ne sprečavajući, nego već u suštini podržavajući njihov ekonomski i kulturni procvat. Jonski Grci su imali više koristi od Lidijske vladavine nego štete. Lidijska kraljevina sa sedištem u gradu Sardu je bila veoma korisna Helenima kao cordonne sanitairre protiv velikih istočnjačkih imperija koje su se nalazile na istočnim granicama Lidije.

BITKE:

- Jonski ustanak;
- Maratonska bitka ;
- Termopilska bitka;
- Bitka kod Artemizija;
- Bitka kod Salamine;
- Bitka kod Plateje;

Položaji bitaka

Jonski ustanak

Grčko-persijski ratovi trajali su pedeset godina, sa dužim ili kraćim predasima (499.-449. p. n.e.). Sukobi su počeli kada su Grci u Maloj Aziji pokušali da se oslobode persijske vlasti. Pobuna koju su podigli pod vođstvom grada Mileta poznata je u istoriji pod nazivom Jonski ustanak (499.-494. p. n. e.). Znajući da se sami ne mogu izboriti s ogromnom persijskom vojskom, pobunjenici su potražili saveznike u Grčkoj. Najpre su se obratili Sparti kao najmoćnijem polis. Pozvali su Spartance da osvoje Aziju i persijsku prestonicu Suzu, gde ih je u carskim riznicama čekalo bogatstvo dostojno boga Zeusa. Spartanski kralj je upitao miletske izaslanike koliko traje put od obale Male Azije do Suze. Kada je saznao da je za to potrebno tri meseca, odbio je da pomogne pobunjenicima. Oni su se potom obratili Atinjanima, koji su poslali 20 trijera, lako naoružanih brodova.

Pobunjenici su u početku imali dosta uspeha. Ustanak se naglo širio. Na jugu je zahvatio ostrvo Kipar, a na severu gradove na obalama Helesponta i Propontide. Persijski car Darije morao je brzo da reaguje. Usklađenim akcijama tri velike vojske uspeo je da sa svih strana opkoli Milet, središte pobune. Odlučujuća bitka odigrala se 494. p. n. e. kod ostrva Lade na ulazu u miletsku luku. Persijska flota, sastavljena od egipatskih i feničanskih brodova, razbila je helenske snage; Milet je osvojen i spaljen. Ovi događaji označili su slom Jonskog ustanka.

Maratonska bitka

Nekoliko godina posle sloma Jonskog ustanka Darije I je preuzeo veliki pohod na Heladu. Izgovarao se da želi da kazni Atinjane jer su pružili pomoć pobunjenicima. Toliko je žudeo za osvetom da je, prema predanju, jednom svom robu naredio da ga za vreme svakog obeda podseća na Atinjane. Darijeva prava namera bila je, u stvari, da osvoji čitavu Heladu.

Persijska vojska je 490. p. n. e. prešla Egejsko more i iskrcala se na Maratonskom polju u Atici. U boju koji se tu odigrao pobeđu su odneli Atinjani iako su njihove snage bile znatno malobrojnije. Kada je u zoru dat znak za borbu, atinski vojnici su jurili na Persijance. Poslednjih nekoliko desetina metara su pretrčali, da bi što više smanjili učinak preciznih varvarskih strelaca. Grčki istoričar Herodot beleži da su Persijanci pomislili da su Atinjani poludeli, ugledavši ih gde napadaju trkom, bez strelaca i konjice. Potom su napali varvare s leđa. Persijanci su počeli u neredu da se povlače; Atinjani su ih gonili i ubijali. Pretrpevši velike gubitke (u boju je poginulo 6400 Persijanaca i samo 192 Atinjana), Darijeve snage su se na kraju dokopale svojih brodova i povukle iz Grčke. Po predanju, jedan atinski vojnik (Filipidis) je pretrčao 42 km od Maratonskog polja do Atine da bi građane izvestio da su pobedili. Došao je do Atine i rekao: „Pobedili smo!“ Istog trenutka je izdahnuo. Od tog dana se u njegovu čast i čast boraca na Maratonskom polju, stari Heleni su napravili igru koja se zove „maraton“, koja se i dan danas izvodi na Olimpijskim igrama.

U godinama posle maratonske bitke, vodeća uloga u političkom životu Atine pripala je čuvenom državniku Temistoklu. On je postavio temelje atinske pomorske moći. Zahvaljujući otkriću nove srebronosne žile u rudnicima na jugu Atike, državna blagajna je bila puna novca. Temistokle je eklesiju uspeo da ubedi da se taj novac, koji je trebalo da bude podeljen Atinjanima.

Termopilska bitka

Termopilska bitka je bitka koja je vođena između saveza grčkih gradova-država i Persijskog carstva kod Termopilskog prolaza u centralnoj Grčkoj avgusta 480. p. n. e. Brojčano mnogo slabiji Grci su zadržali Persijance tri dana, čime su dobili dovoljno vremena za evakuaciju Atine i pripremu jače armije. Mala sila vođena spartanskim kraljem Leonidom blokirala je jedini put kojim je masivna vojska Kserksa I mogla da napreduje, koristeći povoljan teren, dobru strategiju i dobro obučene vojnike. Osvajanje Termopilskog klanca je dalo Persijancima mogućnost da kontrolišu široke oblasti sve do Korinta, a posebno im je dalo mogućnost napada na Atinu. Iako pobednici Persijanci su pretrpeli gubitak morala zbog teških gubitaka.

Termopilska bitka

Bitka kod Artemizija

Bitka kod Artemizija vođena je 11. avgusta 480. p. n. e., u isto vreme kad i Termopilska bitka. Bila je to trodnevna pomorska bitka kod rta Artemizij, između saveza grčkih gradova i Persije. Ta bitka je deo Grčko-persijskih ratova. Grci su raspolagali sa 300, a Persijanci sa 500 brodova. Artemizij je severni rt na ostrvu Eubeja.

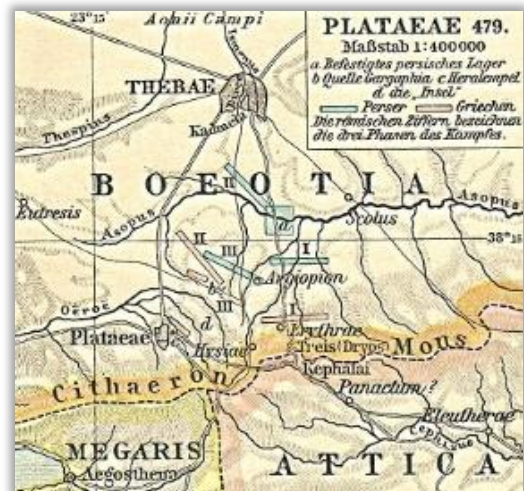
Zaobilaženje spartanaca

Bitka kod Salamine

Bitka kod Salamine, najverovatnije vođena 28. septembra 480. p. n. e., je pomorska bitka između udružene flote grčkih polisa i persijske flote, najveća i najslavnija pomorska bitka starog doba. Bitka je vođena blizu Atine, u uskom prolazu između ostrva Salamine i Pireja, u Grčkoj. Persijanci su imali daleko više brodova, međutim, zahvaljujući većoj pokretljivosti svojih brodova Grci su odneli odlučujuću pobedu nad moćnijom persijskom flotom. Ova bitka označila je prekretnicu Grčko-persijskog rata, jer nakon nje persijski car Kserks I povlači većinu svoje armije nazad u Persiju.

Bitka kod Plateje

Bitka kod Plateje (avgusta 479. p. n. e.) je bila bitka saveza grčkih polisa i Persije. To je bila bitka za sam opstanak grčkih polisa, pa su prikupili dovoljno veliku vojsku i pobedili. Posle Bitke kod Plateje, persijska armija se povlači u Malu Aziju i time se završavaju grčko-persijski ratovi. Nikad više Persija nije pokušala invaziju Grčke.

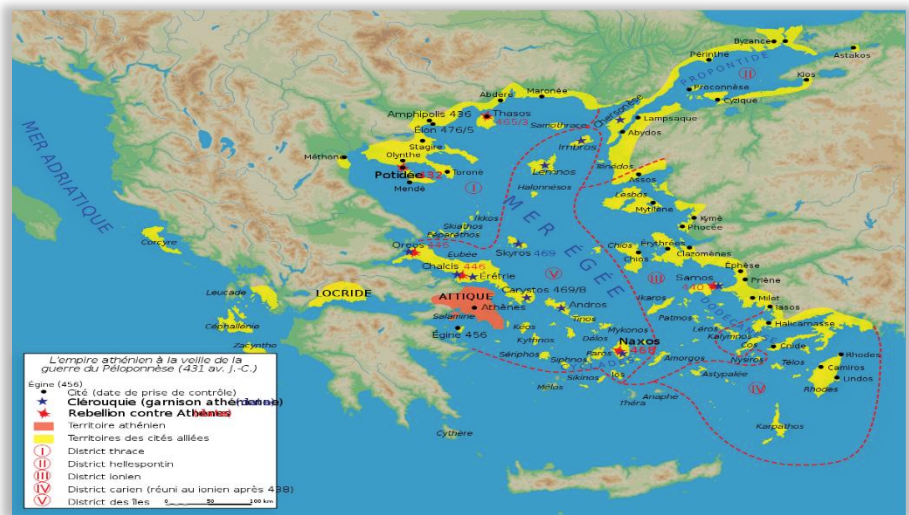
POSLEDICE:

Delski savez

Delski savez je bio asocijacija grčkih polisa u 5. veku stare ere, na čijem se čelu nalazila Atina. Savez je osnovan tokom perioda pentekontaetije i kasnije je prerastao u **Atinsku pomorsku državu**, poznatu i kao **Atinski pomorski savez**.

Nakon bitke kod Mikale i bitke kod Plateje 479. god. st. e., kojima su Persijanci bili isterani iz balkanske Grčke, vojni sukobi između Grka i Persijanaca nastavili su se sve do sredine 5. veka st. e., a zvanični mirovni ugovor, poznat kao "**Kalijin mir**", zaključen je tek 449. godine st. e. Ipak se

karakter rata posle grčkih pobjeda 480–479. godine bitno izmenio: posle ovih pobjeda na teritoriji balkanske Grčke nije ostao nijedan neprijateljski vojničnik, i ofanzivna inicijativa u celini je prešla na stranu Grka. Vojne operacije sada su prenesene na more i imale su karakter pojedinih manjih sukoba i pomorskih pohoda.

Članice deltskog saveza

Atinska pomorska država

Bilo je mnogo razloga da se Delski savez postepeno pretvori iz asocijacije ravnopravnih grčkih polisa koji su ujedinili svoje snage radi udružene borbe protiv zajedničkog neprijatelja u **atinsku pomorsku državu**, u kojoj su savezni gradovi stvarno dobili položaj atinskih podanika. Već od samog osnivanja saveza Atina je imala vojnu premoć, a tokom vremena odnos snaga u okviru saveza stalno se menjao u korist Atine. Takođe, upravo u ovo vreme u Atini se učvrstilo društveno uređenje antičke robovlasničke demokratije – demokrstki slojevi u svim grčkim gradovima vatreno su pristajali uz takvo uređenje, i Atinjani su na taj način imali mnogo svojih pristalica koji su uvek bili spremni da im pruže podršku.

Posebnu ulogu u preobražaju saveza odigrao je i sistem razreza i naplate forosa. Pošto se rat veoma otegao, za veliki broj grčkih gradova, naročito za one manje, izdržavanje vlastitih brodova i njihovih posada sastavljenih od građana tih polisa, kao i održavanje njihove stalne borbene spremnosti, postalo je veoma teško. Za te gradove neposredno učešće brodova i ljudstva u vojnim operacijama već od samog početka bilo je zamenjeno uplatom forosa.

To je zadovoljavalo i same te gradove i Atinjane koji su razrez i naplatu forosa držali u svojim rukama. Kao rezultat toga, saveznici su bili podeljeni u dve kategorije: oni koji su sopstvenim vojnim snagama učestvovali u ratnim operacijama i na one koji su samo uplaćivali doprinos u novcu. Tim novcem stvarno su u potpunosti raspolagali Atinjani, i ta sredstva su upotrebljavali za izgradnju novih brodova čime su povećavali ionako veliku atinsku flotu.

Atina je dobila prevlast u Grčkoj što se Sparti nije svidelo. Posle 18 godina usledili su **Peloponeski ratovi.**

Komandanti i vođe	
Histiej	Darije I
Aristagora	Datis
Miltijad	Artafern
Leonida	Kserks I
Temistokle	Mardonije
Pausanija	Megabaz
Kimon	
Perikle	

ZAKLJUČAK:

Ovo je do tad bio najveći zabeleženi sukob dve države. Grčki polisi i Persijska carevina su se gotovo u svim pogledima razlikovale. Jedino što ih je spajalo jeste trgovina, pored ambicije cara Darija I jedan od povoda za rat bila je prevlast nad morem tj. ko će zagospodariti većim tržištem. Ovaj rat je završen pobedom Grčkog oružija ali veliku zaslugu nose i dovitljivi i mudri pojedinci, jer Grci su znali kako da iskoriste svoj teren na kopnu i mnogobrojne zalive na obalama mora. Prednost grčkih hoplita u ovim ratovima došla je do izražaja. Upravo će ove kopnene borbene jedinice koristiti i Aleksandar Makedonski¹ koji će pokoriti Persijsku carevinu i obrazovati najveće carstvo do tad zabeleženo. Persijanci, iako višestruko brojniji od neprijatelja, nisu uspeali da se nametnu kao gospodari Grka uprkos svim naporima. Njihova vojna dostignuća takođe ne smemo zanemariti. Ambicija Persijskih vladara dovela je do sudara dve potpuno različite kulture iz koje su obe zemlje imale što šta da zaključe. Pobjednik ovog rata dobio je prevlast nad trgovinom u

istočnom Mediteranu, ekonomski i politički Atina je doživela procvat. Upravo posle ovih sukoba na vlast će doći Perikle² i započće se gradnja Akropolja onakvog kakvog ga mi danas vidimo. Sav taj raskoš u arhitekturi ne bi bio moguć da nije bilo ovih sukoba, ali posle pobjede kod Plateje, Grci su prešli u ofanzivu i nedugo posle obrazovan je Delski savez, na čelu sa Atinom koja se kao najmoćniji polis nametnula ostalim polisima iz tog saveza. Posle nekog vremena, Atinjani su premestili Delsku kasu u njihov grad i time stavili do znanja da sebe smatraju za najmoćniji polis u Heladi. Peloponeskom savezu na čelu sa Spartom ovo se nije dopalo i uskoro će u Grčkoj izbiti građanski rat za prevlast nad Grčkom koji će označiti propast celokupne Grčke. Posledice Grčko-persijskih ratova nisu samo političkog i ekonomskog tipa. Ne smemo zaboraviti i napredak nauke, pogotovu istorije jer su mnogi istoričari, ne samo savremenici tog doba, nego i mnogi posle, pisali o ovim sukobima i trudili se da nam detaljno dočaraju svaki detalj iz tog perioda.

Ovu temu smo izabrali jer nam se sviđa generalno Grčka kultura i sama Antička Grčka. Grčko-persijske ratove smo odabrali, jer su to jedni od najvećih ratova Grčke i jer nam se sviđela hrabrost Spartanaca u Termopilskoj bici (Spartanci su imali njihovo vaspitanje i svoj moral pre bitke su dobijali uputstva od majki „*S njim ili na njemu*“). Ovo je jedan od najzanimljivijih delova istorije i sa uživanjem smo radili ovaj seminaeski rad.

*„Putniče, javi Sparti da smo
ovde pali pokoravajući ce njenim
zakonima“*

¹ Najveći makedonski vladar (Egipatski faraon, Persijski car) 4 veka p.n.e.

² Vreme vladavine Perikla naziva se takođe *zlatno doba Atine*

LITERATURA

1. <https://sr.wikipedia.org/sr-el>
2. <https://youtu.be/Urlbxk7idYA>
3. <https://youtu.be/jGEERBDeIH8>
Poslednji put posećeno 21.12.2022.
4. <https://youtu.be/hdKwn9mcH9w> (insert iz filma)

